

Föreläsning Mångfaldsträdgård

arrangerad av Fristads naturskyddsförening

Den 7 november 2024

Jesper Lindblad arbetar som trädgårdsmästare i Alingsås kommun och har där varit delaktig i anläggandet av en stor fjärlsträdgård i Nolhaga, där man också satsat på odling av inhemska, vilda växtarter tillsammans med mer traditionella trädgårdsväxter.

Den 7 november 2024 berättade han hur vi kan anpassa våra trädgårdar för att öka den biologiska mångfalden av framför allt pollinatörer såsom fjärilar och vildbin. Så passa på att komma och lyssna, även om du kanske bara har en uteplats eller balkong. Det finns alltid något att göra för den biologiska mångfalden. Föreläsningen genomförs i samarbete med Studieförbundet och Västra Götalandsregionen

Här följer Jesper Lindblads tips och växtlistor som han gärna delar med sig av.

Med stöd från

FRISTADS
NATURSKYDDSFÖRENING

Mångfaldsträdgård

- En trädgård där omsorg om andra arter (än oss) står i fokus
- En trädgård med ett stort antal växter, både ört- och vedartade, inhemska och exotiska, som tillsammans skapar ett slags andra natur
- Innehåller växter som utgör födokällor för vuxna individer av insekter och fåglar, men också direkt och indirekt för deras avkomlingar
- Erbjuder boplatser och skydd för insekter, fåglar och däggdjur
- Ett genomtänkt växtval skapar en lång blomperiod, där successionen kan pågå från mars till oktober
- Morfologisk mångfald: olika blomformer (djupa/grunda, små/stora) lockar olika insekter
- En trädgård där dynamik, variation och förändring står i fokus, istället för förutsägbarhet, minimalism och kontroll

Sandbäddar i mångfaldsträdgården

- Använd näringsfattigt och luftigt substrat, gärna sand i fraktion 0-8 mm.
- Helst upphöjda bäddar
- Tillse att blomning förekommer mars-okt med nektar- och pollenrika blommor
- Tänk på värdväxter! (Info finns bl.a. på vilkenart.se & artfakta.se)
- Använd således gärna en stor andel inhemska växter, 50/50, lokala ekotyper om det går
- Varierande blomformer (morfologisk mångfald), undvik dubbla/fyllda blommor
- Vattna bara om/när det är nysått
- Nedklippning på vårvintern, borttagning av material
- En dynamisk process! Omvärdera ”ogräs”. Dokumentera
- Använd gärna trampstenar (undvik kompaktering, värmer upp)
- Undvik artificiell belysning. (Betydande orsak till insektsutdöenden.)

Mångfaldsträdgårdens möjliga innehåll (utöver örtartade växter)

- Insektshotell (små hål viktigast, 2-7 mm. Minst 10-15 cm djupa, stopp baktill, nät framtill).
- Död ved (faunadepåer – gärna stora högar av grenar i olika storlekar, löv och annat organiskt material, vedtravar, högstubbar, hålträd, öht: låt gamla och döda träd stå kvar; de har otaliga följarter och saknas ofta numera i våra landskap).
- Vatten (damm, gärna grunda och solbelysta kantzoner med växtlighet, fågelbad/vattenbad med tvättsvamp och stenar i; se upp för drunkningsdöden).
- Sandhögar (blottad sand gynnar många arter solitära bin, också andra ryggradslösa djur, annueller och biener finner fina fröplatser i blottor!).
- Bärande träd och buskar (hagtorn, rönn, oxel, getapel, hägg, apel, slån, fläder).
- Skyddande häckar (uppskattas inte minst av fåglar, ger lä för vindskyende fjärilar), istf staket.
- Täck väggar, stolpar och ev. tak med klättrande och klängande växter.
- Öppen kompost (även lövhögar, för övervintring).
- Trampstenar/stenar/stenmurar (Genererar värme, ger skydd och boplatser, gör att kompaktering av mark och onödig störning av marklevande organismer minskar).
- Samla regnvatten, använd aldrig konstgödsel eller några kemiska bekämpningsmedel, undvik torv och fossila bränslen.
- Undvik artificiell nattbelysning, använd istället rörelsestyrt ljus eller ingen belysning alls. Natligt artificiellt ljus orskar insektsdöd.

Några växter särskilt gynnsamma för fjärilar

- **Inhemska:** tussilago, röllika, slån, ängsbräsma, käringtand, backnejlika, getväppling, ängsvädd, åkervädd, nässlor, kungsmynta, kaprifol, tistlar, ljung, renfana, röd- och väddklint, backtimjan, såpnejlika, gullris, fibblor, tjärblomster, gökblomster, fackelblomster, fältvädd, sälg, maskrosor, gullviva, fågelbär, hampflockel, violer, sedum, blåmunkar, prästkrage, gräslök, prästkrage
- **Icke inhemska:** tidiga lökväxter (vissa, ex. krokus och vintergäck) jätteverbena, astrar, sidenörter, röd solhatt, gulvädd, grekvädd, lavendel, isop, anisisop, buddleja, aubrietia, praktstenört (Alyssum), blå bolltistel, temyntor, rosenflockel, strålöga, phloxar, syrénhortensia, Vernonia spp., perenna solrosor, pipört, brödranejliska, studentnejlika, stenkyndel

Växter (ej vedartade) för humlor

- Vårlök, spec. Crocus spp., Muscari spp., Scilla spp., Vintergäck, Nunneörter (Corydalis spp.),
- Lungörter, Gullviva, Backsippa,
- Fingerborgsblommor (Digitalis spp.)
- Ranunculaceae: Aklejor (Aquilegia spp.), stormhattar (Aconitum spp.), julrosor (Helleborus spp.), riddarsporrar (Delphinium spp.)
- Lamiaceae (kransblommiga): Kantnepeta, Stenkyndel, Isop, Salvior, Lammöron, Humlesuga, Plistrar, Lavendel, Oregano, Hybridmejram, Teucrium (gamandrar), Thymus spp. (timjan), Dracocephalum spp. (drakblommor), Anisisop, Revsuga
- Boraginaceae (strävbladiga): Blåeld, Gurkört, Vallört, Oxtunga
- Fabaceae (ärtväxter): vickrar, vialer, getväppling, klövrar,
- Dipsacaceae: Väddar (Knautia, Scabiosa, Succisa, Dipsacus) nävor, veronikor, martornar, nävor,
- Asteraceae: fibblor, maskrosor, rudbeckior, krisslor, bolltistlar, tistlar, klintar, astrar, solrosor, gullris
- Campanulaceae: blåklockor, hässleklocka, nässelklocka, toppklocka, ängsklocka, blåmunkar
- Geraniaceae: nävor

Ögonfägnad och insektsvänligt - 10 trädgårdsfavoriter för torra och soliga lägen

- Scabiosa ochroleuca - Gulvädd
- Scabiosa columbaria – Fälrvädd
- Origanum laevigatum/vulgare – Kungsmymta resp. Purpurmejram
- Salvia pratensis/nemorosa/nutans – Ängssalvia, Stäppsalsvia, Nicksalvia
- Aster amellus – Brittsommaraster
- Echinacea pallida – Läkerudbeckia
- Clinopodium (f.d. Calamintha) nepeta – Stenkyndel
- Perovskia atriplicifolia (numera Salvia yangii) - Afghanperovskia
- Nepeta x faaseenii – Kantnepeta (med sorter)
- Eryngium spp. – Martornar (arter och sorter)

Några inhemska växter oubleärliga för pollinatörer För torra och solöppna lägen i mångfaldsträdgården alt. Ängen

- Ängsvädd Götblomster Svinrot Rödklint Väddklint (Svartklint)
- Åkervädd Brudbröd Prästkrage Liten och stor blåklocka Ängsklocka Toppklocka
- Gullris Ängsskallra Höskallra Backtimjan
- Gulmåra Blodnäva Cikoria Färgkulla
- Ängssalvia Ängsnäva Kungsmymta (Oregano)
- Ängsbräsma Johannesört Svärdskrissla
- Gullviva Förgätmigej Smalbladig lungört (föredrar lite fukt) Ängshaverrot
- Röllika Kungsljus (Verbascum spp.)
- Tjärblomster Blåmunkar/Monke Gulreseda
- Blåeld Backnejlika Flockfibbla Ängssyra
- Esparsett Blålusern Käringtand Getväppling Vit och gul Sötväppling
- Blåklint Klätt Kornvallmo